

Zitierhinweis

Nechutová, Jana: Rezension über: Anna Paner / Marcin Hintz (eds.), Jan Hus. Życie i dzieło, w 600 rocznicę śmierci, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2016, in: Český časopis historický, 2019, 3, S. 739-742, DOI: 10.15463/rec.1386253228

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

Upozorňuji také, že toho, kdo zabil nepřítele v bitvě, nepovažovalo tehdejší veřejné mínění za vraha, a že římsko-německý král nebyl „jmenován“, ale volen. V důsledku neopraveného přehlédnutí povolává v textu Jan syna Karla do Lucemburska o Vánocích 1333, ač ve skutečnosti se tak stalo o několik let dříve. Při Janových chronických potížích s očima se jeví jako nonsens hovořit, být v obrazné rovině, o králově „bystrém zraku“. Zjevným omylem je tvrzení o Kladsku. To tvořilo na počátku 14. století součást českého státu a pouze na krátký čas se ocitlo v zástavním držení některých slezských knížat. Polsku toto území dříve ani později nepatřilo.⁶ Zmatečně vyhlíží nedostatečné rozlišení vlastního textu kroniky tzv. Dalimila od pozdějších dodatků sepsaných až po roce 1314.

Ani součinnost překladatele Jana Barona s autorem nebyla vždy ideální. Například slovo *kušínik* (tj. střelec z kuše) není doloženo v staročeském ani v novočeském lexiku. Dílčí nesrovnalosti se vyskytují v toponymech, zejména hornolužických (kolísání mezi polskými, německými a českými názvy). Asi málokterý Čech ví, že hrad Preitenstein jsou nynější Nečtiny, správné jméno moravského hradu pak zní Drahotuš, nikoliv Drahuš. Na vrub nepozorné redakce spadá hrubá pravopisná chyba na s. 179 a také z polského vydání mechanicky přejatý seznam literatury. Václava Chaloupeckého a Kateřinu Charvátovou tu absurdně nalezneme pod písmenem „C“. Malou vstřícnost prokázalo nakladatelství vůči obrazové příloze. Ta sice čítá 51 fotografií, leč výlučně černobílých a z úsporných důvodů miniaturizovaných.

Tyto drobné výtky však nemohou změnit nic na celkově kladném ocenění Iwańczakovy knihy a jejího českého překladu, užitečného pro uvědomění si odlišných, avšak přínosných pohledů nejen na výraznou osobnost, setrvávající donedávna ve stínu svého slavného syna, nýbrž i na evropské dějiny pozdního středověku.

Petr Čornej

Dvě polské publikace o Janu Husovi

Jan Hus. Życie i dzieło, w 600 rocznicę śmierci

(Pod redakcją Anny Paner – Marcina Hintza.)

Gdańsk, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego 2016, 200 s., ISBN 978-83-7865-405-6.

Jan Hus. Życie, myśl, dziedzictwo

(Redakcja naukowa Paweł Kras – Martin Nodl.)

Warszawa, Instytut historii PAN 2017, 337 s., ISBN 978-83-65880-09-3.

Šestisté výročí smrti Jana Husa připomnělo větší množství vydaných publikací, časopiseckých studií, konferencí a slavnostních akcí v České republice i v zahraničí. Z německé oblasti

6 Blíže Ondřej FELCMAN – Eva SEMOTANOVÁ, *Kladsko. Proměny středoevropského regionu. Historický atlas*, Hradec Králové – Praha 2005, s. 52–53.

připomeňme překladový soubor *Johannes Hus deutsch*,¹ méně známé jsou u nás prozatím knihy zpracované a vydané v Polsku, ač se tamní historikové i teologové zabývají Husem a husitstvím mnohem více, než se u nás většinou ví. Zde připomenu kromě dvou zde recenzovaných publikací pouze mimořádně důležitý, již dříve vydaný text: překlad Husova traktátu *De ecclesia*, jež polsky tlumočil a důkladně i bezvadně komentoval Krzysztof Moskal.²

V roce 2016 vyšel v souvislosti s Husovým výročím soubor *Jan Hus. Życie i dzieło, w 600 rocznicę śmierci*, redigovaný profesorkou historie na univerzitě v Gdańsku Annou Paner, soustředěnou k politickým, kulturním a církevním dějinám českých zemí ve středověku,³ a Marcinem Hintzem, luterským biskupem a profesorem na Křesťanské teologické akademii ve Varšavě. Anna Panerová je v recenzovaném sborníku autorkou vstupní studie, která čtenáře uvádí do politické, sociální a kulturní situace českých zemí v době vlády Václava IV. Následující text se zabývá valdenstvím, učením Jana Viklefa a působením i literární činností Milíče z Kroměříže a Matěje z Janova jakožto předpoklady rozvoje české reformace. Autorem je Wojciech Gajewski, k jehož osobnosti budiž řečeno, že tento mimořádný profesor Gdaňské univerzity je pastorem jedné z protestantských pentekostálních církví. Gajewski zdůrazňuje pronikání valdenských skupin do Čech (odvolává se též na Pawła Krase a na Alexandra Patschovskyho), v souvislosti s valdenskými naukami zmiňuje Mikuláše z Drážďan, zásadní vliv tzv. předchůdců Husových má zřejmě za nezpochybnitelný.

Dvěma následujícími statěmi přiblížili výsledky svých pramenných výzkumů přední čeští historikové, Martin Nodl („Jan Hus a pražská univerzita“, mj. problematika Kutnohorského dekretu) a Petr Čornej, „Homo politicus“: čtenář si může např. na s. 92 všimnout dosud neuzavřených otázek nad „listy na Husovu obranu z let 1410–1412“, nebo na s. 103 sympatické a nesamozřejmé výzvy k zamyšlení nad motivací kostnického sněmu v Husově při a v jejím tragickém ukončení. V širokém rámci se střetu českého reformátora s kostnickým koncilem věnuje prof. Wojciech Iwańczak, jenž ve své úvaze nad Husovými postoji při závěrečných jednáních koncilu o jeho kauze naznačuje, podobně jako Jiří Kejř nebo Petr Čornej, že by historiografie měla *audire et alteram partem*, v tomto případě koncilní otce a Zikmunda Lucemburského.

Jerzy Sperka prezentuje vztah k husitským Čechům ze strany krále Vladislava Jagella, jehož osobnost je ostatně předmětem bádání řady polských historiků 15. století. Další studie se týkají Husova tzv. druhého života v 15. a 16. století a v různých prostředích i souvislostech. Autory jsou Janusz Smołucha, Jerzy Grygiel, Paweł F. Nowakowski; speciálně vztahem mezi Husem a Lutherem, srovnáním jejich osobností, životních okolností, příběhů i doktrinálních postojů se v této části sborníku zabývají redaktor svazku Marcin Hintz a profesor systematické teologie Jerzy Sojka.

1 *Johannes Hus deutsch*, Leipzig 2017, srovnej recenzi in: ČČH 115, 2017, s. 802–805.

2 Krzysztof MOSKAL (ed.), *O kościele*, Lublin 2007. Editor zúročil svůj výzkum Husovy eklesiologie v monografii *Aby lud był jeden. Eklezjologia Jana Husa w traktacie „De ecclesia“*, Lublin 2006.

3 K Anně Panerové dodejme, že jejím dílem je např. monografie *Jan Žižka z Trocnova, Gdańsk 2002*, publikace *Luksemburgowie w Czechach. Historia polityczna ziem czeskich w latach 1310–1437*, Gdańsk 2004, případně drobná, populárně zaměřená publikace *Jan Hus*, Kraków 2002.

Sborník prací zaměřených k Janu Husovi, české reformaci a ke vztahům českých a polských zemí v pozdním středověku je také svědectvím o spolupráci a společném zájmu teologických a historických akademických disciplín i o spolupráci a společném zájmu českých a polských historiků. Je to zřejmé z uvedeného autorského složení recenzované publikace: vedle polských teologů a historiků, jejichž pracovišti jsou přední polské univerzity a ústavy akademie věd, jsme se mezi autory studií setkali také s českými historiky.

I soubor studií *Jan Hus. Życie, myśl, dziedzictwo* vzešel ze spolupráce polských a českých badatelů o Husovi a husitství. Přináší texty, které byly předneseny na konferenci v husovském roce 2015 v Historickém ústavu Polské akademie věd. Autoři a redaktoři knihu věnovali památce předního polského medievisty a bohemisty profesora Stanisława Byliny († 4. září 2017), dlouholetého ředitele Historického ústavu Polské akademie věd. Na prvních více než padesáti stranách textu se Paweł Kras a Martin Nodl úspěšně pokusili o bilanci husovské tradice a husovských bádání. Je evidentní, že autoři studie jsou náležitě zaujati zejména děním od 2. poloviny 20. století, předznamenané počátkem křesťanského ekumenického dialogu a v širším rámci atmosférou tzv. *aggiornamento*, a – v polském kontextu významně – iniciativou krakovského filozofa Stefana Swieżawského. Autoři zmiňují první významné mezinárodní vědecké setkání nad Husem a husitstvím roku 1993 v Bayreuthu (zde by si byl zasloužil zmínku jeho iniciátor a organizátor Ferdinand Seibt), informují o Komisi pro bádání o životě a díle Jana Husa, zamýšlejí se krátce nad jejím významem, nad dosaženými výsledky, i nad tím, k čemu nedošlo: Rezervované píše o „pokusu zpracování ekumenického kompromisu v hodnocení Jana Husa“, majíce zjevně na mysli nereálnou, nicméně nesměle očekávanou, rehabilitaci českého reformátora. Pro českého čtenáře je užitečný závěr kapitoly, který seznamuje s polskou produkcí odbornou i popularizační (s. 51–52).

Po této vydatné retrospektivě leží před čtenářem jedenáct střídavě českých a polských studií, autory jsou již osvědčení badatelé v oboru české reformace. Na prvním místě je zde text Františka Šmahela „Jan Hus przed sądem soboru i w ocenie historików“, který postuluje solidní a hluboké zkoumání Husových textů nezávisle na národnostní nebo konfesní zaujatosti badatele. Paweł Kras se věnuje konceptům „*reformatio ecclesiae*“, z jakých vycházeli a k jakým dospívali Viklef a Hus: ukazuje na rozdíly mezi oběma osobnostmi, jejichž nauka nemohla být navzdory obdobnému filozofickému východisku totožná. Nové postřehy přináší Martin Nodl zejména tam, kde sleduje chápání autority, ale i samu eklesiologii, u pozdějších utrakvistických a bratrských teologů (jako inspirativní vidím podtitul jeho příspěvku „*eklesiologie versus praktické náboženství*“). K otázce autority přispívá také Dušan Coufal důkladnou analýzou kvestie Jakoubka ze Stříbra „*Utrum omnem sentenciam*“. Vidíme zde mj., jak je nezbytné studium zatím méně využívaného rukopisného materiálu a jak může vést k novým interpretačním cestám; autorovi neunikla také možnost, která interpretaci obohacuje ohledem na intertextualitu: Coufal podrobně sleduje funkci františkánské kroniky *Flores temporum* v Jakoubkových výkladech.

Krzysztof Bracha formuluje ve studii o Husově kazatelské činnosti tezi o mimořádném zhodnocení kazatelství v české reformaci („*nobilitacja kaznodziestwa jedynie w czeskim ruchu reformatorskim przybrała tak wyrazistą, motywowaną ideowo postać*“,

s. 167) a charakterizuje Husa pomocí jeho výroků o kázáních, kazatelích a posluchačích. Kazatelstvím se zabývá také Pavel Soukup, autor známý bádáním o Husově, Jakoubkově a vůbec českém reformním kázání, ve stati o kazatelském provozu v Betlémské kapli v době Husově. Obě studie věnují pozornost kazatelské činnosti Jana Štětky v Betlémské kapli, otázce, která dosud není uspokojivě vyřešena.

Anna Paner je autorkou příspěvku o názorech českého reformátora na manželství a rodinu; vychází nejen z Husových českých katechetických spisů,⁴ ale užívá také výnosů pražských synod a návazných prací Zdeňky Hledíkové. Pavlína Cermanová dokázala najít v rámci svého zájmu o apokalyptiku v české reformaci nevšední a přitom velmi vydatné téma, nebiblická proroctví v husitství; jde především, i když nikoli výhradně, o (Pseudo) Hildegardu. A jaký význam měl Hus a husitství v tradici a v pozdějším vývoji protestantských církví a denominací, ozřejmuje Henryk Gmiterek (na příkladu u nás méně známé církve Českých bratří v Polsku).

Uvedla jsem, že kniha je věnována památce nedávno zesnulého polského medievisty a bohemisty Stanisława Byliny. A velké badatelské a tím i učitelské osobnosti současné polské i české a medievistiky připomínají také dva další texty – Jan Hus Jiřího Kejře a stať „Husitská epocha v bádání Romana Hecka“ (Wojciech Iwańczak). V tomto duchu vděčnosti a úcty knihu uzavírá záznam nedokončeného rozhovoru s profesorem Stanisławem Bylinou: „O studiach bohemistycznych, husytyzmie i czeskich przyjaźniach. Fragmenty niedokończonego wywiadu z profesorem Stanisławem Byliną“. Z rozhovorů, které se Stanisławem Bylinou vedli Paweł Kras a Krzysztof Bracha, vzešel živý text, který oplývá informacemi, vzpomínkami i úvahami: hovoří o podstatě a o důvodech polské a české blízkosti i rozdílnosti a o oboustranné reflexi dějin. Je to text poutavý nejen informacemi, ale stejně tak a snad především neodolatelným osobním tónem, takže podat jeho regest není možné. Ráda bych se přimluvila za to, aby byl uveřejněn také česky.

Jana Nechutová

József LASZLOVSZKY a kol.

The Economy of Medieval Hungary

(= East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450–1450, Vol. 49)

Leiden, Brill 2018, 668 s., ISBN 978-90-04-31015-5 (hardback),

ISBN 978-90-04-36390-8 (e-book).

Predložená práca skúma ekonomiku a hospodárstvo stredovekého Uhorska. Tejto problematike sa už v minulosti venoval András Kubinyi (1929–2007), znalec vrcholného a neskorého stredoveku v Uhorsku a taktiež uhorských miest. Práca obsahuje celkovo 24 príspevkov, ktorých autormi sú najmä medievisti z Maďarska. Práve András Kubinyi

⁴ Zde si dovoluji upozornit autorku i redakci svazku na běžné bibliografické nedopatření, zaviněné dávným normalizačním úskokem: editorem českých spisů v Mistra Jana Husi Opera omnia není Amedeo Molnár, nýbrž Jiří Daňhelka.